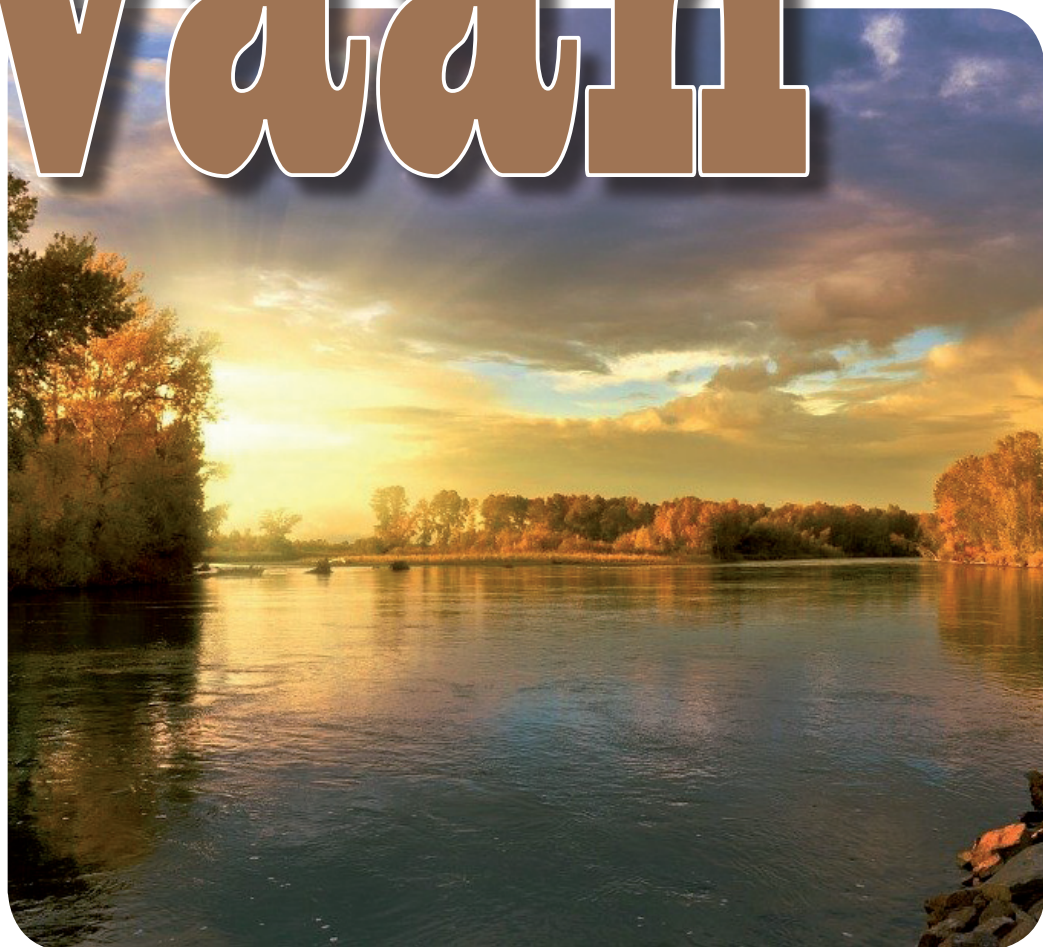

de hervormde

80^e jaargang · nr 8 · oktober 2020

Vaan

Orgaan van de Bond van
Hervormde Mannenverenigingen op Gereformeerde Grondslag

● Tijd	blz. 3
● Reine en onreine dieren	blz. 4
● Toerustingsdag	blz. 8
● Betrachten en bewaren	blz. 14

Ds. J.H. Lammers

• Van de voorzitter

Start van het seizoen

De mannenverenigingen hebben hun eerste vergaderingen gehad. Mooi is het om elkaar regelmatig te ontmoeten en om samen na te denken over de vraag wat het Woord van de Heere ons vandaag te zeggen heeft. De Bijbelboeken Leviticus en 1 Johannes zijn uitgangspunt dit seizoen.

Toerustingsdag

Zoals u weet wordt de Toerustingsdag op 31 oktober dit jaar digitaal gehouden. De uitzending vindt plaats vanuit de Ichthuskerk in Ridderkerk. We hopen dat u en jij thuis meeluistert en meekijkt. Het thema is: De vrijheid van een christen. Vragen kunt u mailen. Aan prof. dr. J. Hoek en ds. M.K. de Wilde is gevraagd hier achteraf in een artikel op in te gaan.

Hervormd Bondsbureau

Samen met de Hervormde Vrouwenbond en de Hervormde Zondagsscholenbond maakt de Hervormde Mannenbond al jarenlang gebruik van het Bondsbureau in Nijkerk voor vergaderingen en het uitvoeren van de administratieve taken. Ook bevindt zich hier ons archief. De Zondagsscholenbond heeft enige tijd geleden te kennen te geven een andere samenwerkingsvorm te hebben gevonden welke beter aansluit bij hun organisatie. Het Hervormd Bondsbureau in Nijkerk sluit daarom per 31 december 2021. Op zaterdag 5 september is dit tijdens een toerustingsbijeenkomst van de Bond van Hervormde Zondagsscholen door het bestuur meegedeeld. In het Reformatorisch Dagblad van maandag 7 september werd erover geschreven. Het bericht is overgenomen in de Waarheidsvriend van 10 september. We betreuren het dat dit bericht op deze wijze naar buiten is gekomen en niet tegelijkertijd door de drie genoemde bonden. Over de uitwerking van het besluit van de Zondagsscholenbond wordt binnen het stichtingsbestuur en binnen de drie afzonderlijke bonden verder nagedacht. Vragen zijn: waarheen gaat straks ons archief, hoe verloopt de administratie, waar gaan we vergaderen? We houden u op de hoogte van de ontwikkelingen.

• De kopij voor het november-nummer moet vóór 20 oktober bij de drukker (info@boutdruk.nl) aanwezig zijn.

• in dit nummer

Van de voorzitter.....	2
Meditatie	3
Bijbelstudie o.t.....	4
Toerustingsdag	8
Bijbelstudie n.t.....	14
Organisatienieuws.....	17
Overlijdensberichten.....	17
Boekbespreking.....	18
Uitnodiging Toerustingsdag.....	20

Adres administratie:

Hervormd Bondsbureau, Beatrixstraat 20a,
3862 DB Nijkerk • T 033 - 2456699

Email: bonds bureau@solconmail.nl

Bankrek.nr. NL08RABO0377871559

t.n.v. Herv. Mannenbond op G.G. te Nijkerk

Openingstijden Hervormd Bondsbureau:

Maandag en donderdag van 8.30-12.00 uur.

Dinsdag, woensdag en vrijdag gesloten.

Tijd

‘Voor alles is er een vastgestelde tijd’.

Prediker 3:1a

De wijze koning Salomo zit weer voor zich uit te denken. Het dagelijks leven trekt in zijn mijmeringen aan hem voorbij. Het hele leven is opgedeeld in fragmenten. Er is in het leven sprake van regelmaat als dag en nacht. Na regen komt zonneschijn. De dagindeling is behalve in vakantietijd toch met kleine verschillen per dag groten-deels hetzelfde. In de tijd gebeurt er heel wat. Een tijd van lachen en huilen. Van planten en oogsten. Van studeren en werken en rusten. Er worden allerlei plannen gemaakt, ongeacht hoe het afloopt en of ze verwezenlijkt kunnen worden.

Salomo mag er heel duidelijk Gods hand in zien (vs 10-14). De Heere geeft tijd. We moeten daarom voorzichtig zijn om alles van vroeger te verheerlijken. Alle dingen schikt Hij ons toe. Daar is niet aan af of toe te doen. Om *Hém* te vrezen. Heel eenvoudig: om met Hem te leven uit Wiens hand alle dingen komen. Dan leef je uit en aan Zijn hand.

En in die tijd lees ik zo heel treffend dat God het weggedrevene zoekt (vs 15b). Wat is dat een wonderlijk woord. Je kunt van de Heere zeggen wat je wil. Velen zijn het niet eens met Zijn beleid. Mopperen, murmeren, zoals de Israëlieten in de woestijn. Let ook hier eens op, zegt Salomo. God geeft aan ons

tijd om die te gebruiken en te benutten en je te verblijden in wat God geeft en goed te doen in zijn leven (12). Wandel voor Mijn aangezicht en wees oprecht. Zelfs in dit gedeelte ontwaren we de samenvatting van de wet: liefde tot de Heere en de naaste. Maar, de Heere doet ook wat. Zeker laat Hij alles naar Zijn raad geschieden. God onderhoudt Zijn schepping. Het weggedrevene zoekt Hij. Wat is voorbijgegaan brengt Hij terug. Dan kunnen we denken aan de jaargetijden, aan het zaaien en oogsten. Iedere morgen is toch Zijn trouw nieuw.

Diep in deze woorden zit ook Evangelie. Hij maakt alle dingen nieuw. Fenomenaal en weergaloos als Hij nieuwe hemelen en een nieuwe aarde schept waarop gerechtigheid woont. Dat staat uit. Het ligt vast in Christus' verdienste. Dat uit zich in levens en harten van mensen. In Zijn genade, door Zijn Woord en Geest, brengt de Heere zondaren tot de kennis van Zijn Zoon Jezus Christus. Zij worden een nieuw schepsel. Onmogelijk voor ons, mogelijk bij Hem.

Dat doet de Heere ook in Zijn grote barmhartigheid. Op Gods bestemde tijd. In de dag der zaligheid. Het uur van de minne, de tijd van Gods welbehagen. Wat een hoop en wat een heerlijk uitzicht voor zondaren die

zo vaak onder hun zonde bukken en zichzelf leren kennen.

Ja, want de Heere zal iedereen eens voor Zijn rechterstoel dagen (17). Bovendien eindigt de tijd en zullen we naar één plaats gaan.

We zullen uit de tijd gaan en de eeuwigheid binnen treden. Alleen in Christus Die meer is dan Salomo, de Opperste Wijsheid, kan ik de God die eind noch oorsprong heeft ontmoeten. Zoek Hem en leef! Terwijl Hij te vinden is, roep Hem aan terwijl Hij nabij is. Die Mij vroeg zoeken (op tijd, vaak in je jeugd) zullen Mij vinden.

Dat is de tijd écht uitkopen. De tijd gebruiken. Wat Mozes zo welgemeend ons voorbidt en voorhoudt: 'Leer ons alzo onze dagen tellen, dat wij een wijs hart bekomen'. Dan doorzie je je leven, je leert de tijd als genadetijd zien en gebruiken. Dan zul je op momenten wel eens aftellen. En vragen: Heere, hoe lang nog? Het is mij immers goed om nabij God te wezen. Als dan eenmaal de stonde slaat dat dit lichaam sterven gaat, als mij ziel uit d' aardsche woon, opklimt tot des Rechters troon, *Rots der eeuwen*, in Uw schoot, berg mijn ziele voor den dood!

Ds. J.P. Nap

• *Bijbelstudie o.t.*

Reine en onreine dieren

Leviticus 11

Dit lange hoofdstuk (vgl. ook Deut. 14) gaat over dieren die rein of onrein zijn en de wetten die aangeven dat zij om die reden wel of juist niet gegeten mogen worden. Tot en met hoofdstuk 15 gaat het om wetten in andere situaties van reinheid en onreinheid. Het geheel loopt uit op de boodschap van verzoening in hoofdstuk 16. Voor ons moderne besef gaat het bij reinheid en onreinheid vooral over hygiëne. In het OT gaat het om cultische reinheid of onreinheid. De kwestie is of mensen deel mogen nemen aan de eredienst. Of, toegespitster gezegd, of zij in de nabijheid van de heilige God mogen komen. Onontkoombare vraag is in hoeverre dit op ons als christenen nog van toepassing is.

Waarom rein of onrein?

Ook in de ark van Noach waren reeds reine en onreine dieren. Waarom dit onderscheid? In de lijn van dr. M.J. Paul zeg ik: Dieren die andere dieren eten en daardoor bloed binnenkrijgen, mogen niet gegeten worden. Plantenetende dieren worden echter rein verklaard. De HEERE is de God van het leven. De onreine dieren symboliseren wat niet Zijn wil weerspiegelt: dood en wanorde. Vanuit biologisch oogpunt is het boek van bioloog Ben Hobrink "Moderne wetenschap in de Bijbel" interessant. Hij legt uit dat de onreinheid te maken heeft met het feit dat deze dieren een gevaar opleveren voor de volksgezondheid, alsook voor het biologisch evenwicht zorgen,

daar zij zwakke en dode dieren opruimen. Deze twee motieven lopen soms door elkaar. Ook sporen ze soms wel -maar soms ook niet- met het zuiver theologische motief dat dr. Paul benadrukt.

Vers 1-8 - De landdieren

Landdieren die gegeten mogen worden, moeten herkauwers zijn en gespleten hoeven hebben. Ontbreekt één van deze kenmerken of beide, dan mogen ze niet gegeten en hun kadavers niet aangeraakt worden. Als onrein worden genoemd kameel, klipdas, haas en varken. De kameel wordt ook wel als dromedaris vertaald. Klipdas (SV: konijn-tje) en haas zijn geen eigenlijke herkauwers maar hun spijsvertering is zodanig dat ze er wel onder gerekend kunnen worden. De klipdas maakt herkauwende kaakbewegingen en zijn maag bestaat uit twee gedeelten. De haas eet zijn voedsel tweemaal doordat hij zijn uitwerpselen opnieuw eet. Het varken wordt algemeen als onrein beschouwd. Het eet alles wat het tegenkomt, van huisvuil tot dode ratten. Overzien we deze diersoorten, dan zeggen we: herkauwers zijn planteneters en mogen door mensen gegeten worden; de andere zijn vleeseters en dus bloed-eters en mogen door mensen niet gegeten worden.

Vraag 1

1. Eet u wel eens vlees van een haas of varken? Welke overwegingen kunt u daarbij hebben? Hoe kunnen we dit bezien in het geheel van deze bijbelstudie?

Vers 9 - 12 - De waterdieren

Waterdieren die gegeten mogen worden,

moeten vinnen en schubben hebben. Hebben ze die niet, dan mogen ze niet gegeten worden. Er worden geen concrete voorbeelden genoemd. Maar als onrein kunnen we bijv. beschouwen paling, mossel en garnaal. In Deut. 14:10 wordt het woord 'onrein' gebruikt, in Lev. 11 valt de uitdrukking 'iets afschuwelijks' (SV: verfoeisel). Bij reine waterdieren kunt u o.a. denken aan haring, kabeljauw en zalm.

Waarom zijn de onreine waterdieren onrein? Dr. Paul vermoedt dat dit te maken heeft met het ongeordend krioelen en zich voortbewegen. Hij suggereert tevens dat bijv. de paling en de zeeslang doen denken aan de slang en de vloek op de zonde, Gen. 3:14. Daarbij moeten we wel beseffen dat heel veel andere onreine waterdieren niet aan de paradijsslang doen denken.

Vers 13 - 23 - De luchtdieren

Van de luchtdieren wordt een lange rij genoemd die niet gegeten mag worden. Een algemene regel ontbreekt nu, maar het gaat blijkbaar om vogels die levende prooi of dood aas eten. De hop en de vleermuis eten weliswaar geen grotere dieren maar wel insecten. Dit geldt echter ook wel voor veel reine vogels. De vleermuis was in het voorjaar van 2020 nogal in het nieuws vanwege de dodelijke coronabesmetting. Hij is trouwens geen vogel maar een zoogdier, doch wel een vlieger. Al deze dieren nemen bloed tot zich en staan dus aan de kant van de dood en niet van het leven. Ook insecten (SV: kruipend gevogelte) vallen onder de luchtdieren. Ook zij zijn onrein. Waarom? Het zal wel zijn

omdat zij rondzwermen en krioelen. Deze wanorde is niet naar Gods bedoeling. De insecten die wel gegeten mogen worden, moeten vleugels hebben en twee poten voor het springen. Dit zijn allerlei sprinkhanen. Bovendien voeden deze zich plantaardig. Van Johannes de Doper is bekend dat hij sprinkhanen at. Evenals bij de landdieren en de nog volgende kruipende dieren worden de Hebreeuwse namen verschillend vertaald, omdat niet altijd precies duidelijk is welk dier wordt bedoeld. De diverse bijbelvertalingen verschillen nogal.

Vraag 2 en 3

2. Sommigen zeggen: God wil door deze wet aan Israël de afschuw van de zonde leren; anderen dat Hij hen de gave van het leven wil leren en belooft. Hoe helpt Heid. Cat. vr/antw. 19 ons hierin?

3. Er zijn ook figuurlijke, geestelijke verklaringen van de reine en onreine dieren. Weet u daar voorbeelden van? En wat vindt u daar van en waarom?

Vers 24 - 43 - Onrein door aanraking

Wie een kadaver aanraakt, is onrein tot de avond. Wie het draagt, moet bovendien zijn kleren wassen. Dit geldt ook voor het aanraken en dragen van de kadavers van dode zoogdiers. Deze lopen immers niet op hoeven en zijn daarom onrein. Gedacht kan worden aan wolven, beren, honden, katten enz.

Ook aanraking van dode exemplaren van de in vs 29-30 genoemde kleinere dieren maakt onrein. Ook voorwerpen die er mee in aan-

raking komen, zijn de rest van de dag onrein. Een aarden vat moet zelfs gebroken worden; ook het aangeraakte eten is onrein. Een bron echter of zaaigoed waar een kadaver in of op valt, blijft rein. Hier breekt nood wet.

Uit vs 39-40 blijkt dat ook aanraking van kadavers van reine dieren mensen en kleren onrein maakt. In vs 41-43 wordt een en ander nog eens samengevat en benadrukt dat de kruipende dieren onrein zijn. Zij hebben een nauwe band met de aarde, het stof, de sfeer van de dood. Dat is niet wat nu echt bij God behoort. Dr. M.J. Paul verwijst hier weer naar Gen. 3:14.

Vers 44-47 - Motivatie en afronding

Waarom dit alles? Want Ik ben de HEERE, vs 44a en 45a. Hij is de Heilige en hun verbondsgod en heeft hen uit Egypte verlost. Daarom behoort Zijn volk anders te zijn dan de andere volken: U moet heilig zijn, want Ik ben heilig. Vs 46-47 geven een samenvattende afronding van de wet in Lev. 11. Er is een grens tussen rein en onrein, tussen jood en heiden.

Betekenis voor ons?

De vraag die ik niet wil voorbijgaan, is welke betekenis deze wet (vs 46) heeft voor ons als christenen. Deze vraag is temeer van belang daar er christenen zijn die menen dat het noodzakelijk is om je aan deze wet te houden door bijv. geen vlees te eten van een varken of haas.

Om te beginnen is vs 44 en 45 van belang, waar we lezen dat de onderscheiding tussen rein en onrein aangeeft dat de Heere de mensen onderscheidt tussen jood en hei-

den. Zijn uitverkoren volk is heilig en mag zich niet verontreinigen. Vgl. bijv. ook Lev. 20:25-26 en Deut. 14:1-3. Aan een buitenlander mogen zij best wel vlees van een onrein dier verkopen, Deut. 14:21.

Door het verzoeningsoffer van Christus is deze scheiding opgeheven, Ef. 2:14. Nu kunnen ook niet-joden met God verzoend worden. Hij heeft de oudtestamentische wetten vervuld. Je mag ook zeggen: afgeschaft. Wij behoeven die spijswetten niet meer te houden. Wel blijven ze leerzaam. In die zin blijven ze wel hun waarde houden. Want zij werpen ons op het volmaakte offer van Christus. Als de Reine in Zichzelf wilde Hij onrein worden door onze zonden op Zich te nemen, opdat Hij onreinen zoals wij rein zou maken door Zijn bloed en Geest.

Hier is de geschiedenis van Petrus en Cornelius van belang, Hand. 10 en 11. In een visioen wordt Petrus bevolen onreine dieren te eten. Dat wijst er op dat nu ook de heidenen het Evangelie van Christus mogen horen. Maar ook mag Petrus bij de heiden Cornelius eten, hetgeen hem echter door wettische joden wordt kwalijk genomen, Hand. 11:3. Zie ook Gal. 2:11-14. Met de opheffing van de scheidsmuur tussen jood en heiden is ook de rituele afbeelding hiervan in de spijswetten vervallen. Dus mogen wij varken en haas eten.

Maar heeft de wet van Lev. 11 misschien nog meer betekenis voor ons dan alleen dat zij ons geheel en al op Christus als de Reine Zoon van God wijst en werpt? Ik denk aan een opmerking van dr. B. Maarsingh: "Dat vragen van gezondheidszorg tegelijkertijd

achter de voorschriften liggen, kunnen we gevoeglijk aannemen." Misschien mag je spreken van een burgerlijk element in deze ceremoniële wetten. Ik bedoel: een leerzame les, waar wij onze winst mee kunnen doen, zoals met de burgerlijke wetten onder Israël. We zullen dan niet moeten zeggen dat het bijbels gezien verplicht is ons te houden aan de joodse spijswetten. Gemakkelijk vallen we dan terug in wetticisme alsof er geen offer van Christus is geweest. Ik denk aan woorden van dr. A.A. Teeuw: "Het onderscheid rein-onrein is met de komst van Gods Zoon weggefallen. Dat ontslaat ons overigens niet van de plicht om gezond te leven en dus ook gezond te eten. Maar die plicht berust niet op deze oudtestamentische wetten..." Ons lichaam is een tempel van de Heilige Geest. In een wereld vol zonde en gerichtheid op de dood is een christen geroepen om te kiezen voor (de God van) het leven. Dit kan ons ook kritisch maken t.a.v. ons consumptiepatroon. Denk aan het fokken van dieren onder soms dieronwaardige omstandigheden, of ze nu voorheen rein of onrein waren.

Vraag 4 en 5

4. Wat leren wij van deze wetten inzake ons zicht op de Heere Jezus?
5. Welke 'burgerlijke' elementen zou u kunnen noemen die voor ons leerzaam blijven? Bijv. inzake het wel of niet eten van bepaalde diersoorten?

Stelling ter bespreking

Reeds sinds de schepping zijn er reine en onreine dieren.

Zingen: Psalm 147:10

Zaterdag 31 oktober 2020

Iedereen is hartelijk welkom op de Toerustingsdag 2020. Dit jaar een digitale ontmoeting vanuit de Ichthuskerk in Ridderkerk. De digitale ontmoeting zal gehouden worden van 10.00 uur tot ca. 12.00 uur. Het thema voor deze morgen is: **“De vrijheid van een christen”**.

Aanleiding van dit thema is dat het dit jaar 75 jaar geleden is dat Nederland bevrijd werd en de tweede Wereld Oorlog ten einde kwam. Tevens is het 500 jaar geleden dat Luther zijn boekje schreef “De vrijheid van een christen”.

Dit geeft aanleiding om bij de 1^e lezing stil te staan bij de Bijbelse betekenis van vrijheid voor ons met als thema: **“De Bijbel over vrijheid”** door ds. M.K. de Wilde uit Sommeldijk.

De 2^e lezing staan we stil bij het boekje van Luther met een toepassing naar onze tijd/ons leven en het thema is: **“Luther over vrijheid”** door prof. dr. J. Hoek uit Veenendaal.

De lezingen worden afgewisseld met samenzang van een Psalm. Aan het einde van het programma is de samenzang het Lutherlied

“Een vaste burcht” de verzen 1 en 2.

De Toerustingsdag zal worden geopend door de 1^e voorzitter ds. J.H. Lammers en afgesloten worden door de 2^e voorzitter ds. J.P. Nap. De Toerustingsdag kunt u vinden: <https://kerkdienstgemist.nl/streams/1521278> of YouTube: <https://www.youtube.com/c/Rondzes/live>

Ook op onze website van de Mannenbond staan deze linken om de livestream te vinden. Ook voor deze digitale Toerustingsdag zijn er kosten die betaald moeten worden. Voor het overmaken van een gift zie einde van dit programma.

Gezegende Toerustingsdag toegewenst!

Programma

1. Samenzang: Psalm 25 vers 4 en 6

's HEEREN *goedheid* kent *geen* palen;
God is *recht*, *dus* zal Hij door
Onderwijzing hen, *die* dwalen,
Brengen *in het* rechte spoor.
Hij zal *leiden* 't *zacht* gemoed
In *het effen recht* des HEEREN.
Wie Hem *need'rig valt te* voet,
Zal van Hem *zijn wegen* leren.

Wie *heeft lust den* HEER *te* vrezen,
't Allerhoogst en eeuwig goed?
God zal *Zelf zijn* Leidsman wezen;
Leren, *hoe hij* wand'len moet.
't Goed, dat *nimmermeer* vergaat,
Zal *hij ongestoord* verwerven,
En zijn *Godgeheiligd* zaad
Zal 't *gezegend aard'* rijk erven.

2. Opening

door de 1^e voorzitter ds. J.H. Lammers

a. Gebed

b. Schriftlezing: Jeremia 6 : 9 - 21

9 Zo zegt de HEERE van de legermachten:
Zij zullen het overblijfsel van Israël als een
wijnstok nauwkeurig nalopen. Laat uw hand
terugkeren als een druivenplukker langs de
ranken.

10 Tegen wie zal ik spreken, en *wie* zal ik
waarschuwen dat zij zullen luisteren? Zie,
onbesneden is hun oor, zodat ze niet in staat
zijn om er acht op te slaan, zie, het woord
van de HEERE is hun tot smaad, ze vinden
er geen vreugde in.

11 Daarom ben ik vol van de grimmigheid
van de HEERE, ik ben het moe *haar* in te
houden. Giet haar dan uit over de kleine kin-
deren op straat, over de kring van de jonge-
mannen bij elkaar. Ja, ook de man zal met de
vrouw gevangen worden genomen, de oudere
met de hoogbejaarde.

12 Hun huizen zullen overgaan in *de han-
den* van anderen, samen met de akkers en de
vrouwen, want Ik zal Mijn hand uitstrek-
ken tegen de inwoners van dit land, spreekt
de HEERE.

13 Want van hun kleinste tot hun grootste,
ieder van hen is uit op winstbejag. Van pro-
feet tot priester pleegt ieder van hen bedrog.

14 Zij genezen de breuk van Mijn volk op
het lichtst, door te zeggen: Vrede, vrede!
Maar er is geen vrede.

15 Staan zij beschaamd, omdat zij een
gruweldaad gedaan hebben? Ze schamen
zich niet in het minst, ja, zij weten van geen

blozen. Daarom zullen zij vallen onder hen die vallen; ten tijde dat Ik hen zal straffen, zullen zij struikelen, zegt de HEERE.

16 Zo zegt de HEERE: Ga staan op de wegen, en zie, vraag naar de aloude paden, waar toch de goede weg is, en bewandel die. Dan zult u rust vinden voor uw ziel. Maar zij zeggen: Wij bewandelen *die* niet.

17 Ik heb wachters over u aangesteld: Sla acht op het geluid van de bazuin! Maar zij zeggen: Daar slaan wij geen acht op.

18 Daarom, heidenvolken, luister, weet, gemeenschap, wat er onder hen *leeft*!

19 Luister, aarde, zie, Ik breng onheil over dit volk. *Dat is* de vrucht van hun gedachten. Want op Mijn woorden hebben zij geen acht geslagen, en Mijn wet, die hebben zij verworpen.

20 Waarom zou voor Mij wierook uit Sjeba moeten komen en de beste kalmoes uit een ver land? Uw brandoffers zijn *Mij* niet welgevallig, en uw slachtoffers zijn *Mij* niet aangenaam.

21 Daarom, zo zegt de HEERE: Zie, Ik ga dit volk struikelblokken geven waarover zij zullen struikelen: de vaders samen met de zonen, de buurman met zijn naaste, zij zullen omkomen.

c. Oude paden, nieuwe wegen

n.a.v. Jeremia 6 : 16

Zo zegt de HEERE: Ga staan op de wegen, en zie, vraag naar de aloude paden, waar toch de goede weg is, en bewandel die. Dan zult u rust vinden voor uw ziel.

Maar zij zeggen: Wij bewandelen *die* niet.

3. Samenzang : Psalm 73 : 13 en 14

Wien *heb ik* nevens U omhoog?
Wat zou *mijn* hart, wat zou *mijn* oog,
Op *aarde* nevens U *toch* lusten?
Niets *is er*, waar ik *in kan* rusten.
Bezwijkt *dan ooit*, in bitt're smart
Of *bangen* nood, *mijn vlees* en hart,
Zo zult Gij *zijn voor* mijn gemoed
Mijn *rots, mijn deel, mijn* eeuwig goed.

Wie, *ver van U*, de weelde zoekt,
Vergaat *eerlang* en *wordt vervloekt*;
Gij *roeit hen* uit, die *afhoereren*
En *U den* trotsen *nek toekeren*;
Maar *'t is mij goed, mijn* zaligst lot,
Nabij *te wezen bij* mijn God;
'k *Vertrouw op Hem* geheel en al,
Den *HEER, Wiens werk ik* roemen zal.

4. Referaat

door ds. M.K. de Wilde uit Sommelsdijk:

“De Bijbel over vrijheid”

5. Samenzang: Psalm 107 vers 1 en 8

Looft, looft den *HEER* gestadig;

Die *Oppermajesteit*

Is gunstrijk, *zeer* genadig,

En *goed* in eeuwigheid.

Dit zegg' *elk*, die, gered

Door *Hem* van slaafse banden,

In *vrijheid* is gezet

Uit 's *weêrpartijders* handen.

Laat zulken *eer* bewijzen

Aan 's *HEEREN* gunst en macht,

En al Zijn *wond'ren* prijzen

Voor 't *menselijk* geslacht;

Hij was 't, voor *Wien* gereed

De *koop'ren* deuren weken,

Die *ijz'ren* grend'len deed

In *duizend* stukken breken.

6. Referaat

door Prof. dr. J. Hoek uit Veenendaal:

“Luther over vrijheid”

7. Samenzang: Psalm 32 vers 1 en 4

Welzalig hij, wiens *zonden* zijn vergeven;

Die van de straf voor eeuwig is ontheven;

Wiens *wanbedrijf*, waardoor hij was bekleet,

Voor 't *heilig* oog des *HEEREN* is bedekt.

Welzalig is de *mens*, wien 't mag gebeuren,

Dat *God* naar recht hem *niet* wil

schuldig keuren,

En *die* in 't vroom en ongeveinsd gemoed,

Geen *snoed* bedrog, maar *blank'* oprechtheid

voedt.

Gij zijt mij, *HEER*, ter *schuilplaats* in

gevaaren;

Gij zult mij voor *benauwdheid* trouw

bewaren;

G' *Omringt* me, daar Gij mij in *ruimte* stelt,

Met *blij* gezang, dat *mijn* verlossing meldt.

Mijn *leer* zal u, o *mens*, naar 't *recht* doen

hand'len,

En *wijzen* u den *weg* dien *gij* zult wand'len;

Ik zal u trouw verzellen met *mijn* raad,

Terwijl *mijn* oog op u gevestigd staat.

8. Sluiting

door de 2^e voorzitter ds. J.P. Nap

a. Schriftlezing: Johannes 8 : 25 – 36

25 Zij zeiden dan tegen Hem: Wie bent U?

En Jezus zei tegen hen: Wat Ik u vanaf het begin al zeg.

26 Ik heb veel over u te zeggen en te oordelen, maar Hij Die Mij gezonden heeft, is waarachtig, en wat Ik van Hem gehoord heb, spreek Ik tot de wereld.

27 Zij begrepen niet dat Hij tegen hen over de Vader sprak.

28 Jezus dan zei tegen hen: Wanneer u de Zoon des mensen verhoogd zult hebben, zult u inzien dat Ik *het* ben, en *dat* Ik vanuit Mijzelf niets doe, maar *dat* Ik die dingen spreek zoals Mijn Vader Mij heeft onderwezen.

29 En Hij Die Mij gezonden heeft, is met Mij. De Vader heeft Mij niet alleen gelaten, omdat Ik altijd doe wat Hem welgevallig is.

30 Toen Hij deze dingen sprak, geloofden velen in Hem.

31 Jezus dan zei tegen de Joden die *in* Hem geloofden: Als u in Mijn woord blijft, bent u werkelijk Mijn discipelen,

32 en u zult de waarheid kennen, en de waarheid zal u vrijmaken.

33 Zij antwoordden Hem: Wij zijn Abrahams nageslacht en zijn nooit slaaf van iemand geweest; hoe *kunt* U *dan* zeggen: U zult vrij worden?

34 Jezus antwoordde hun: Voorwaar, voorwaar, Ik zeg u: Ieder die de zonde doet, is een slaaf van de zonde.

35 En de slaaf blijft niet eeuwig in het huis; de zoon blijft er eeuwig.

36 Als dan de Zoon u vrijgemaakt heeft, zult u werkelijk vrij zijn.

b. Dankgebed

Samenzang:

Een vaste burcht : 1 en 2

(staande)

Een vaste burg is onze God,
een toevlucht voor de zijnen!
Al drukt het leed, al dreigt het lot,
Hij doet zijn hulp verschijnen!
De vijand rukt vast aan
met opgestoken vaan;
hij draagt zijn rusting nog
van gruwel en bedrog,
maar zal als kaf verdwijnen!

Geen aardse macht begeren wij,
die gaat welras verloren.
Ons staat de sterke Held ter zij,
die God ons heeft verkoren.
Vraagt gij zijn naam? Zo weet,
dat Hij de Christus heet,
Gods eengeboren Zoon,
verwinnaar op de troon:
de zeeg' is ons beschoren

Een vraag stellen n.a.v. de lezingen

De vragen kunnen schriftelijk worden aangeleverd via mailadres:

c.d.groenendijk@hotmail.com en moeten na afloop op de dag van de digitale bijeenkomst direct verzonden worden naar dit mailadres. De vragen worden beantwoord door de sprekers en deze vragen en antwoorden worden opgenomen in De Hervormde Vaan van november.

Referaat boekje

Van de lezingen zal er een boekje gemaakt worden en deze is achteraf te bestellen bij de 2^e secr. C.D. Groenendijk, Koolmees 35, 2986 VB Ridderkerk of mailadres c.d.groenendijk@hotmail.com en de prijs per boekje is € 5,- incl. € 2,73 portokosten. Bij bestelling van meerdere boekjes zal de portokosten lager zijn en zal aangegeven worden wat de totale prijs dan zal zijn.

Collecte onkosten

Ook voor deze digitale Toerustingsdag zijn er kosten die betaald moeten worden. Uw bijdrage kunt u overmaken naar bankrekening:

NL08 RABO 0377871559 t.n.v. Herv.

Mannenbond op G.G. te Nijkerk o.v.v.

Toerustingsdag 2020. Of door gebruik te maken van de QR-code zoals hieronder is afgebeeld

Betrachten en bewaren

1 Johannes 3: 14-24

Sprekende daden

Johannes vertroost zijn 'kinderkens' door eraan te herinneren dat ze 'uit de dood overgegaan zijn in het leven'. Ze zijn innerlijk vernieuwd. Dat wordt gemerkt. Liefhebben is een centraal begrip.

Liefde en haat zijn tegenpolen. Johannes contrasteert graag.

Liefde is de eerste vrucht die de Geest verwekt in het wedergeboren hart (Gal. 5:22).

Daaraan herken je Jezus' volgelingen. 'Wie uit God geboren is, in Christus is en blijft', heeft lief. Leven en liefhebben horen bij elkaar, evenals 'haten en 'in de dood blijven' (vs. 14; Efeze 2:1, 5).

Liefdeloosheid negeert de ander, zet hem een hak, roddelt over hem en meet diens fouten breed uit (Matth. 5:21v). Maar ook onverschilligheid en nalaten het goede te doen, zijn uitingen van liefdeloosheid. Het verkilt de samenleving. Huwelijken verschrompelen, gezinnen vallen uit elkaar. In Korinthe werd gediscussieerd en getheologiseerd zonder liefde. Argumenten kunnen helder zijn, maar ondertussen wordt de onderlinge gemeenschap verwoest. Wij kunnen strijden voor de zuivere leer, of wars zijn van iedere leerstelling, de liefde is echter beslissend. Onze liefde kan zwaar beproefd worden. Vooral als ze niet met liefde wordt beantwoord. 'De liefde kan niet van een kant komen', ondertussen vergeten we dat liefde van God wel van één kant kwam. Echte liefde is bereidheid jezelf te verloochenen. Als we

maar in de Wijnstok Jezus blijven (Joh. 15:1v), vloeit Zijn liefde in ons over om in ons te worden 'een stroom van levend water' (Joh. 7:38, 39). We gaan iets weerspiegelen van Christus Die de volmaakte Liefde is. Met die liefde, die de Heilige Geest in onze harten uitstort (Rom. 5:5) gaan we de naaste liefhebben. 'De liefde doet de naaste geen kwaad' (1 Kor. 13).

De hoogste liefde

Als we in 1 Korinthe 13 het woordje liefde vervangen door onze eigen naam is dat ontdekkend en vernederend. Vul daarna op dezelfde plaats de naam van de Heere Jezus in. Tot op het kruis volhardde Hij in liefhebben. Zo vervulde Hij het dubbelgebod. Johannes schreef eerder (Joh. 13:1) dat Hij 'de Zijnen die in de wereld waren, liefgehad heeft ... tot [in] het einde', ofwel tot het uiterste toe. Petrus is daar een sprekend voorbeeld van. Johannes 15:10-18 sluit naadloos aan bij wat de apostel hier schrijft (vs. 16a). 'Niemand heeft grotere liefde dan Hij die Zijn leven aflegt voor Zijn vrienden' (Joh. 15:13). De dood overvalt Jezus niet, het afleggen van Zijn leven is een bewuste daad. Het is liefdevolle zelfovergave! Hij bidt zelfs voor hen die sarrend en spottend aan de voet van Zijn kruis staan (Matth. 27:39-44; Luk. 23:34-37).

Wie de liefde van Christus persoonlijk kent, valt het niet zwaar zichzelf te verloochenen ten behoeve van de medegelovige, schrijft

Johannes. De zin 'En wij zijn schuldig enz.' betekent: 'En daarom zijn wij enz.' We zijn bereid ons voor de ander te geven. We moeten hier niet denken aan plaatsvervangend sterven. Een dergelijke gedachte komt nergens in de Bijbel voor. Het is ook ongepast de liefde van de gelovigen op één lijn te stellen met die van Christus. Plaatsvervangend sterven is uitsluitend voorbehouden aan Hem.

Tegelijkertijd moeten we oppassen liefhebben niet te versmallen tot de kring van onze geestverwanten, van partij- en kerkgangers. De broeders liefhebben, de naaste en zelfs zij die ons vijandig gezind zijn, kan alleen als wij leven uit de tere liefde van Christus. Kennen en liefhebben knoopt Johannes aan elkaar.

Woorden en daden

Liefdebetoon is meer dan een kwestie van mooie woorden. Woord en daad horen samen. Zo is vers 16b al inleiding op wat Johannes' vervolgens zijn 'kinderen' voorhoudt. Vers 17 fungeert als spiegel. Hoe bezit ik mijn bezit? Wie bezit wie? Bezit ik, of ben ik bezeten van mijn bezit? Bezit leidt gemakkelijk tot afgoderij, een grote verzoeking. Je moet wel erg hard zijn om je 'hart toe te sluiten' als je ziet dat je naaste gebrek heeft. Wie dan de andere kant opkijkt draagt zijn hart – letterlijk zijn ingewanden (splangna) – duidelijk op de verkeerde plaats. Johannes schrijft over het 'zien' van nood. Het gaat om meer dan 'gewoon' zien. Het is zien met christelijke gevolgtrekking.

Kortom: wie doet alsof zijn neus bloedt, of slechts 'mooie woorden' (vs. 18) spreekt, heeft niets van de liefde van God. Hij mag zichzelf nog wel eens goed onderzoeken.

Ons hart en God

'Indien ons hart ons veroordeelt ...' Wij zijn geen volmaakte christenen in onszelf. Dit in tegenstelling tot wat de dwaalleraren beweren. 'De allerheiligsten' (!) hebben slechts een begin van wat hun leven zou behoren te zijn (Catechismus, antwoord 114). Hoe dikwijls schieten wij niet te kort, juist ook in liefdedaden? Een geweten door de liefde 'gescherpt' erkent dat.

'Ons hart', ofwel ons geweten, is de diepste kern van ons 'zijn'. Dat 'geweten' klaagt aan. Gelovigen hebben immers een sprekend geweten. Het wortelt in het Woord.

Niet God, maar ons hart is de aanklagende en veroordelende instantie!

God is echter zoveel meer dan ons hart, aldus Johannes. Hij is de Meerdere.

De oudst bewaard gebleven grondteksten vertonen kleine variaties bij dit vers.

Calvijn heeft gelijk als hij beweert dat God nog veel scherper ziet dan wij. Wie kan bestaan voor Hem die ook al onze 'verborgen afdwalingen' kent ...? In dat geval is vers 21 een logische gevolgtrekking. Veroordeelt ons hart ons niet, dan kunnen wij vrijmoedig tot God naderen.

Maar dat 'meer' van God is hier toch niet bedoeld om ons schrik aan te jagen? Voor Johannes ligt er juist een geweldige troost in. Petrus - gevraagd naar zijn liefde voor Jezus - doet een beroep op Gods alwetendheid (Joh. 21:17). Denk ook aan Psalm 139. Luther spreekt van een geweldige troost (magna consolatio). Om die troost te 'ervaren' is wel belangrijk dat we zien op Christus en niet de rust en vrede zoeken bij onszelf. Alleen Jezus' verdiensten kalmeren ons onrustig geweten. Hij is onze vrijmoedigheid in het toegaan tot God, ook als ons hart ons veroordeelt.

Gebod en gebed

Johannes ziet een duidelijk verband tussen gebod en gebed. Gods geboden zijn niet zwaar. Ze zijn een vrolijk lied, indien wij maar uit Hem leven.

Het beste bewijs dat we Gods geboden bewaren is ze doen.

Vers 22 roept vragen op. Ons bidden blijft onverhoord wanneer we willens en wetens in zonden leven en er liefdeloze praktijken op na houden, aldus Jakobus.

Wellicht verduidelijkt vers 23 de bedoeling van Johannes. De Vader wil dat we geloven in Zijn Zoon. Zie ook Hebreeënen 11:6.

Geloven is nooit geloven in jezelf, ook niet 'aan', maar wel 'in' God. Het is verzekerd zijn van Zijn liefde en trouw. Daarom omdat Hij uitermate geloofwaardig is.

Wellicht dat vers 22 ook zinspeelt op de belofte van Christus (Joh. 14:13, 14; 16:23) dat 'wat we ook maar van God begeren in Zijn Naam, de Vader dat geven zal'. De Vader hoort Hem altijd (Joh. 11:42).

Het blijft een lastige materie. We kunnen zo verdwalen. Want hoe zit het bijvoorbeeld met Jezus' belofte (Matth. 7:7) dat wie bidt ontvangt en wie zoekt zal vinden en wie klopt zal open gedaan worden? Het vervolg licht ongetwijfeld al een stuk(je) van het sluiert op. Vragen we misschien om schorpioenen en bidden we soms om stenen ...? Dat betekent dat Hij mijn gebed wel degelijk verhoort en hoe, door mij te onthouden dat waar ik niet goed mee af ben. Daar komt bij dat de liefde van God die de Heilige Geest in mijn hart heeft 'uitgestort' (Rom. 5:5) ook de inhoud van mijn gebed bepaalt. De Geest leert mij bidden overeenkomstig Gods wil. Tot het gebod van God (vs. 23) behoort –

het zij nog maar weer eens gezegd! – ook het liefhebben van elkaar. Hoewel geloven en liefhebben wel te onderscheiden zijn, kunnen we ze nooit van elkaar scheiden. Geloof zonder liefde is onbestaanbaar.

Johannes eindigt dit gedeelte met een herhaling van wat hij eerder schreef in hoofdstuk 2:3-6.

Wie de ander liefheeft, heeft de wet vervuld (Rom. 13:8-14). Wat er ook allemaal gebeurd is en hoe zeer wij ons ook op onze teentjes en op ons hart getrapt voelen, het liefdegebod blijft recht overeind staan. Wat kan onze gekrenkte trots het daar moeilijk mee hebben. Dat laat onverlet dat de liefde ook kan toornen. De liefde weet haar verantwoordelijkheid te nemen en heeft het beste met de broeder en zuster voor.

Het slot van vers 24 lijkt wel een korte samenvatting van wat Paulus schrijft in Romeinen 8:1-17 over de Heilige Geest en zich kind van God weten. De Schrift legt zichzelf uit, is een vast en goed gereformeerd principe, en dat blijkt.

Vragen en opdrachten

1. Weten wij nog wat 'heilig liefhebben' en 'heilig toornen' is? Leg uit.
2. Lees 1 Korinthe 13. Vervang 'liefde' door 'ik' en daarna door Jezus. Wat leert u daarvan?
3. Waarom kunnen wij iemand niet vergeven?
4. Lees vraag en antwoord 112 (Zondag 43) uit de Heidelbergse Catechismus. Wat betekent dat voor het dagelijks christenleven?
5. Moeten we vers 20 nu lezen als een ernstige waarschuwing of als een vertroosting?
6. Verhoort de Heere onze gebeden altijd?

• Organisatienieuws

Wijzigingen adresboekje 2015

De volgende wijziging in 'het Adresboekje' doorvoeren:

1) de MV 'Maranatha' te Veenendaal (blz. 40) heeft een nieuwe voorzitter: dhr. A. van Elst, Schadijk 46a, 3905 XC Veenendaal;

2) de MV 'Tot de wet en getuigenis' te Zuilichem (blz. 12) is opgeheven.

Met vriendelijke dank voor uw medewerking,
Ds. J van Dijk, secr
e-mail: ds.j.vandijk@hetnet.nl

• Overlijdensberichten

*'Ik heb u in beide handpalmen
gegraveerd'*
Jesaja. 94:16a

Op Zijn tijd heeft de Heere tot Zich
genomen ons lid

WILLEM VAN DEN BERG

in de leeftijd van 66 jaar.

De Heere sterke zijn vrouw, kinderen
en kleinkinderen.

Bestuur en leden van de
M.V. 'Onderzoekt de Schriften'

Nieuwerkerk aan den IJssel,
augustus 2020

*'En de zaligheid is in geen Anderen;
want er is ook onder den hemel geen
andere Naam, Die onder de mensen
gegeven is, door Welken wij moeten
zalig worden'*

Handelingen 4:12

Met droefheid geven wij kennis van
het overlijden van de oud-voorzitter en
mede-oprichter van onze vereniging

CORNELIS SIMON ZWARTS

in de leeftijd van 93 jaar.

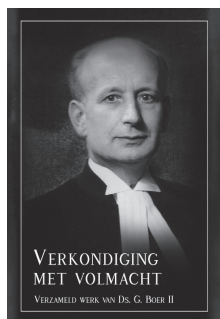
Hij liet niet na ons te wijzen op de
ernst van het leven maar mocht ook
telkens uitkomen bij de enige weg tot
behoud, de genade die uit Christus is.

De Heere trooste de kinderen en
verdere familie.

Bestuur en leden van
Mannenvereniging BOAZ

Wilnis, 13 september 2020

• Boekbespreking

Verkondiging met volmacht, Verzameld werk van ds. G. Boer II, verzameld door dr. ir. J. van der Graaf, De Banier Apeldoorn 2020, 332 blz., prijs € 44,95

In dit mooie tweede deel treffen we preken en lezingen aan van ds. Boer (1913-1973). O.a. de preken over Simson, die eerder uitgegeven werden onder de titel “De sterke en de Sterkste”, samen ruim 100 blz. Aan dit boek heb ik enige genoeglijke uren beleefd. Genoeglijk is in eigenlijke zin niet het goede woord bij het lezen van de preken, want ze zijn ernstig en op de grens van tijd en eeuwigheid. Als je bijv. leest: “Immers, wij komen niet als liefhebbers van God ter wereld, maar als haters. Wij liggen vertreden in ons bloed, haten Jezus in de vrije genade. Als wij onze verdoemelijkheid voor God niet kennen, leren wij ook Jezus in de weg van vrije genade niet liefhebben”, blz. 139. Preken wij trouwens nog zo? Het woord genoeglijk acht ik wel in eigenlijke zin van toepassing op de lezingen. Daar kun je je laven aan pure theologie. En dan ook nog: gereformeerde theologie. Zoals bijv. in de lezing over het aanbod der genade uit 1959.

Bij enkele preken uit Genade voor Genade wordt vermeld dat de datum onbekend is. Aan de samensteller van deze prachtige bundel, dr. ir. J. van der Graaf, heb ik inmiddels laten weten dat de preek over Rachabs geloof, blz. 207, dateert van 10 november 1961. U ziet, het gaat hier om oud goud.

JPN

1e voorzitter: Ds. J.H. Lammers
Vlinderlaan 116, 3863 GK Nijkerk
T 033 2000592 • j.h.lammers1@gmail.com

2e voorzitter: Ds. J.P. Nap
Havikshorst 11, 3871 JK Hoevelaken
T 033 2584004 • dsjnap@hetnet.nl

1e secretaris: Ds. J. van Dijk
Dondersstraat 6, 2984 GR Ridderkerk
T 0180 398670 • ds.j.vandijk@hetnet.nl

2e secretaris: Dhr. C.D. Groenendijk
Koolmees 35, 2986 VB Ridderkerk
T 0180 423817 • c.d.groenendijk@hotmail.com

1e penningmeester: Dhr. C. Oosterom
Jan van Aemstelstraat 7, 3411 XK Lopik
T 0348 746906 •
accountant.c.oosterom@planet.nl

2e penningmeester: Dhr. J. van Capelleveen
Valleistraat 60, 3901 RT Veenendaal
T 0318 516930 • jvancapelleveen@solcon.nl

Lid: Ds. E. de Mots (Redactie-adres)
Pelikaan 34, 2986 TB Ridderkerk
T 0180 424636 • predikant@rondzes.nl

Lid: Ds. J.M. Molenaar (Themadagen)
Vossenakker 2, 6711 CZ Ede
T 0318 307748 •
ds.jmmolenaar@hervormdede.nl

Lid: Ds. A. Snoek (Verdiepingsconferentie 23+)
Kerkstraat 8, 4041 XB Kesteren
T 0488 723120 • asnoekvdm@solcon.nl

Overlijdensberichten:
J. Bout & Zn., Ceintuurbaan 32-34, 1271 BJ Huizen
E info@boutdruk.nl (o.v.v. Herv. Vaan)
Mutaties: Schriftelijk melden aan het Bondsbureau
Bestuurswijz. moeten naar de 1e secretaris

• Overlijdensberichten

'Op Uw zaligheid wacht ik, HEERE!'

Gen. 49:18

Op 7 september 2020 is broeder

JAN PIETER VAN OORSCHOT

ons ontvallen in de leeftijd van 83 jaar. Hij is 47 jaar lid geweest van onze mannenvereniging en we denken terug aan zijn betrokkenheid bij onze vergaderingen. Moge de HEERE zijn vrouw en familie nabij zijn in de lege plaats die hij ons allen heeft nagelaten.

Mannenvereniging
'De Waarheid der Schriften'
te Dordrecht

'Mijn genade is u genoeg'

2 Korinthe 12:9

Met droefheid hebben wij kennis genomen van het overlijden van ons lid en oud voorzitter

FRANS DE BRUIJN

in de leeftijd van 84 jaar.

We bidden of de Heere zijn vrouw, kinderen, kleinkinderen en achterkleinkinderen wil ondersteunen in dit verlies.

Bestuur en leden van
de mannenvereniging
'Paulus' te Noordeloos

Noordeloos, september 2020

'Wie in de schuilplaats van de Allerhoogste is gezeten, zal overnachten in de schaduw van de Almachtige'

Psalm 91:1

Met droefheid geven wij u kennis dat, na een periode van afnemende gezondheid, is overleden ons (oud)lid

ANTOON HENDRIK KOOIJ

op de leeftijd van 88 jaar.

Als één van de oprichters van onze mannenvereniging is hij, totdat zijn gezondheid het niet meer toestond, een trouw en meelevend lid geweest.

Wij wensen zijn vrouw, kinderen en verdere familie Gods onmisbare troost en nabijheid toe.

Bestuur en leden van de
Mannenvereniging 'Calvijn'
te Westbroek

Bond van Hervormde Mannenverenigingen op G.G.

UITNODIGING

voor de

TOERUSTINGSDAG 2020

D.V. ZATERDAG 31 OKTOBER

Dit jaar geen ontmoeting in Putten maar een digitale ontmoeting vanuit Ridderkerk - Ichthuskerk

Aanvang: 10.00 uur – Einde: ca.12.00 uur

● Thema: “De vrijheid van een christen”

AGENDA:

1. Opening met gebed en schriftlezing
door de 1^e voorzitter, ds. J.H. Lammers
2. Samenzang
3. Referaat door ds. M.K. de Wilde uit Sommelsdijk

● “De Bijbel over vrijheid”

4. Samenzang
5. Referaat door Prof. dr. J. Hoek uit Veenendaal

● “Luther over vrijheid”

6. Samenzang
7. Sluiting door de 2^e voorzitter ds. J.P. Nap met dankgebed en het zingen van “Een vaste burcht” vers 1 en 2.

N.B. De vragen kunnen schriftelijk worden aangeleverd via mailadres: c.d.groenendijk@hotmail.com en moeten na afloop op de dag van de digitale bijeenkomst direct verzonden worden naar dit mailadres. Deze vragen en antwoorden worden opgenomen in De Hervormde Vaan van November.

C.D.G. (2^e secr.)